

*Strengthening Capacities for Developing a National Pollutant Release and Transfer Register (PRTR)
in Support of SAICM Implementation in Mongolia” Project Inception workshop*

Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулиуд & мэдээ бүрдүүлэх систем

М. Баясгалан

Зөвлөх

2018 оны 6 сарын 27-29, Улаанбаатар, БОАЖЯ

ОРЧНЫ БОХИРДОЛ & ЭРҮҮЛ МЭНД

- Хүрээлэн буй орчин, агаарын бохирдлын улмаас 12 сая хүн амь насаа алдаж байна. Амьсгалж буй агаар, идэж буй хоол хүнс, ууж буй уснаас дэлхий дээрх нас баралтын
- 23 хувь нь үүдэлтэй. Жил бүр долоон сая хүн агаарын бохирдлоос, 3.5 сая хүн ундны усны хомсдол, усны чанар, эрүүл ахуйн доголдлоос болж нас бардаг(ДЭМБ, 2012).
- Улаанбаатар хотын агаарын бохирдлын хэмжээ нийт ажиглалтын 50 гаруй хувьд Монгол Улсын Агаарын чанарын стандартаас давсан. Хүн амын бараг тал хувь нь амьдардаг УБ хот дэлхийн 3 дахь бохир хотоор, Туул гол хамгийн бохир голоор тодорсон.
- АШУҮИС, НЭМХ, Калифорнийн их сургууль, БНСУ-ын Сөүлийн үндэсний их сургуулийн судлаачид хамтран Улаанбаатар хотын агаарын бохирдол хүний эрүүл мэндэд хэрхэн нөлөөлж буй байдлыг судалсан дүнгээр жилд 120 хүүхэд, 1200-1300 том хүн агаарын бохирдлын шалтгаантайгаар өвдөж, нас бардаг болох нь тогтоогджээ (АШУҮИС,2017).

Агаарын бохирдлын эх үүсвэр

- Гэр хороолол
- Уурын зуух
- Тээврийн хэрэгсэл;
- Цахилгаан станц.
- Эвдэрсэн болон цулгүй газар
- Гамшигт үзэгдэл; түймэр, шороон шуурга

УБ хотод,

- 195090 өрхийн зуух,
- 11 кВт-аас дээш хүчин чадалтай уурын болон усан халаалтын 2829 зуух
- 458204 тээврийн хэрэгсэл
- 3 цахилгаан станц
- Түүхий нүүрсний хэрэглээ нь жилд 5,9 сая тонн

Хүхэрлэг хийн хэмжээ
2,4 - 3 дахин их
Агаар дахь тоос(PM 2.5)-ны жилийн
дундаж хэмжээ ДЭМБ тогтоосон
зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс 20 дахин
их

Усны бохирдлын эх үүсвэр

- Уул уурхай,
  - Ноос ноолуур, арьс, шир, мах боловсруулах боловсруулах үйлдвэрүүд,
  - Цэвэрлэх төхөөрөмж
- УБ-д ТЦБ 26-81%-ийн цэвэршүүлэлттэй ус Туул гол руу нийлдэг

Улсын хэмжээний нийт 130 гаруй цэвэрлэх байгууламжийн талаас илүү нь үйл ажиллагааны доголдол, эвдрэлтэй. 120 сая гаруй шоометр бохир ус байгальд шууд хаягдаж байна.

Хөрсний бохирдлын эх үүсвэр.

- Уул уурхай, 2022 хайгуулын, 1558 ашиглалтын
- Малын гаралтай түүхий эд боловсруулах үйлдвэрүүд,
- Мал , машин угаалгын цэгүүд
- Шатахуун, ХХАБ хадгалах түгээх, агуулах цэгүүд
- Гэр хорооллын нүхэн жорлон, нийт хүн амын 60% (1.8сая) нүхэн жорлон хэрэглэдэг
- Ил задгай хаясан хогв Улсын хэмжээнд 391 хогийн цэг, ил задгай хаясан хогнууд, 2,3 сая тонн хог, 90,9% ахуйн, 9.1% үйлдвэрлэлийн, 0,31% дахин боловсруулдаг.
- Агаарын бохирдол

Улаанбаатар хотын хөрсний бохирдлыг геохимийн судалгаагаар 360 цэгээс сорьц авч шинжлэхэд 88.0 хувьд нь нян, хөгц мөөгөнцөр илэрсэн байна.

Химийн хортой болон аюултай бодис

3.1.1. “**химийн хорт бодис**” гэж хүний эрүүл мэнд, байгаль орчин, мал, амьтанд хортой нөлөө үзүүлэх, улмаар үхэл, мөхөлд хүргэх үйлчилгээтэй химийн бодис, тэдгээрийн нэгдлийг;

3.1.2. “**химийн аюултай бодис**” гэж тэсрэмтгий, шатамхай, идэмхий, исэлдүүлэгч, цочромтгой шинж чанартай химийн бодис, тэдгээрийн нэгдлийг;

Химийн хортой болон аюултай бодисын статистик

- 11 сая гаруй нэр төрлийн химийн бодис бүртгэгдсэний
- 70 мянга орчим нь өдөр тутам ашиглагддаг,
- Жил тутам 1000 нэр төрлийн химийн бодис шинээр гардаг,
- Жилд 100 орчим мянган нэр төрлийн 400 сая гаруй тонн химийн бодис үйлдвэрлэдэг
- 10 мянга гаруй нь хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд ямар нэг сөрөг нөлөө үзүүлдэг байна.
- Монголд жилд дунджаар 260 байгууллага 2600 нэр төрлийн 430,000 тонн химийн бодис зөвшөөрөл авдаг, 2016

Химийн хортой болон аюултай бодис

- Жилд 260 орчим аж ахуйн нэгж, байгууллага 2600 орчим нэр төрлийн 430 мянган тонн химийн бодисын тусгай зөвшөөрөл авсан. Үүнээс:

2016 оны байдлаар

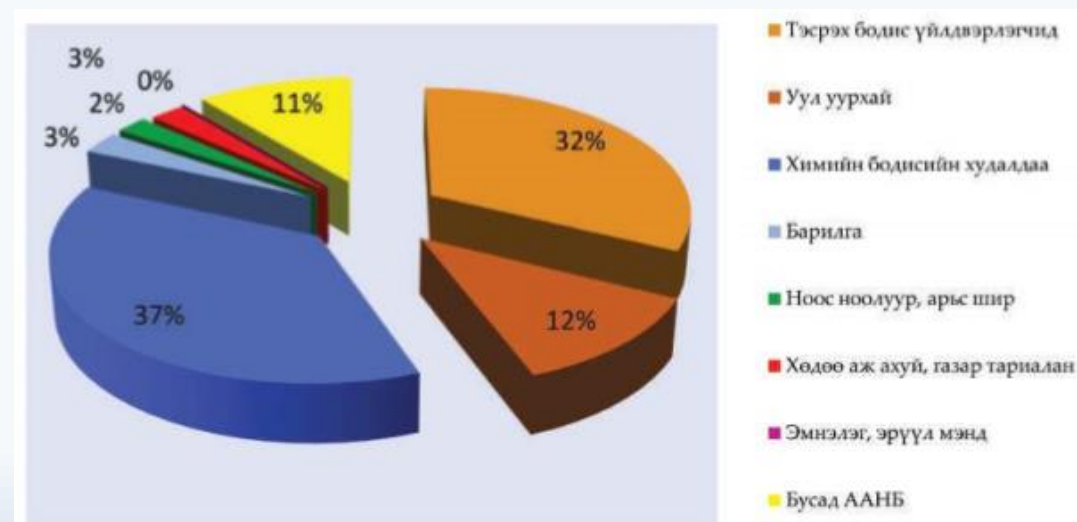
- химийн бодисын худалдаа эрхлэгчид - 37%-ийг,
- тэсэлгээний бодис үйлдвэрлэгч - 32%,
- уул уурхай, газрын тосны компаниуд -12% ,
- хөдөө аж ахуйн бордоо, хамгаалах бодис импорт-3%
- ноос, ноолуурын үйлдвэрлэгч - 2%,
- барилгын салбар - 3%
- Бусад ААН үүд- 11%

тус тус эзэлдэг

Байгаль орчинд 50 гаруй тонн химийн бодис хаядгаас, агаарт 68, усанд 790, хөрсөнд 600 нэр төрлийн химийн бодис хаягдаж байгааг тогтоожээ(2007).

Хог хаягдал

- 2016 онд зөвшөөрөгдсөн 391 хог хаягдлын төвлөрсөн цэг, 125 мян.га талбайд нийт 2102721тн хог хаягдал тээвэрлэж, зайлуулжээ. 92.2%-ийг ахуйн, 7.8%-ийг үйлдвэрийн хог хаягдал
- Аюултай хог хаягдал устгах, хадгалах байгууламж 1 л байгаа.

Олон улсын конвенци

Монгол улс дараах олон улсын конвенцид элсэн орсон

- “Удаан задардаг органик бохирдуулагчийн тухай” Стокгольмын конвенци, 2004
- Озоны үе давхаргыг задалдаг бодисын тухай, Венийн конвенци, 1996; Озоны үе давхаргыг задалдаг бодисын тухай Монреалын Протокол ,
- “Зарим аюултай химийн бодис болон пестицидийг олон улсын хэмжээнд худалдаалахад хэрэглэх урьдчилан мэдээлж зөвшилцөх журмын тухай” Роттердамын конвенци, 2000
- “Аюултай хог хаягдлыг хил дамжуулан тээвэрлэх, зайлуулахад хяналт тавих тухай” Базелийн конвенци, 1996
- “Мөнгөн усны тухай” Минаматагийн конвенци, 2015

тус нэгдэн орсон.

ХУУЛИУД

Хуулийн нэр	PRTR –тэй холбоотой заалтууд
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫГ ХАМГААЛАХ ТУХАЙ 1995.3. 30	21.2.Бохирдуулах эх үүсвэрийн улсын нэгдсэн бүртгэлийг төрийн захиргааны төв байгууллага хөтөлнө. 2. Байгаль орчинд гаргах хортой, аюултай бодисын агууламж, үзүүлэх сөрөг нөлөөллийн түвшний хэм хэмжээ дараахь үзүүлэлтээр тогтооно: 1/агаар, ус, хөрс дэх хими, биологийн хортой аюултай бодисын хүлцэх хэм хэмжээ; 2/байгаль орчинд хаяж болох хортой, аюултай бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ;
ХИМИЙН ХОРТ БОЛОН АЮУЛТАЙ БОДИСЫН ТУХАЙ ХУУЛЬ 2006.5.25	6.1.6. Монгол Улсад ашиглахыг хориглосон буюу хязгаарласан химийн хорт болон аюултай бодисын жагсаалтыг тухай бүр шинэчлэн баталгаажуулах арга хэмжээ авч олон улсын байгууллагад мэдээлэх 6.1.7. химийн хорт болон аюултай бодис экспортлох, импортлох, хил дамжуулан тээвэрлэх болон үйлдвэрлэх,хадгалах, худалдах, тээвэрлэх, ашиглах, устгах үйл ажиллагааны тайланг нэгтгэж, мэдээллийн нэгдсэн сан бүрдүүлэх ; 6.1.8. химийн хорт болон аюултай бодис ашигласан үйл ажиллагааны нэгдсэн тайланг жил бүр гаргах ; 6.1.10. химийн хорт болон аюултай бодисын асуудлаар олон улсын байгууллагатай мэдээлэл солилцох, эдгээр бодисын физик, химийн болон хор аюулын шинж чанар, осол, эрсдлийн үед авах арга хэмжээ, тухайн бодис, түүний хольц, хаягдлыг устгах аргачлал, тээвэрлэх аргын талаархи мэдээллээр иргэдийг хангах;

ХУУЛИУД

Хуулийн нэр

PRTR –тэй холбоотой заалтууд

ХИМИЙН ХОРТ
БОЛОН АЮУЛТАЙ
БОДИСЫН ТУХАЙ
ХУУЛЬ
2006.5.25

7.1. Энэ хуулийн 6.1.7-д заасан химийн хорт болон аюултай бодисын олон улсын мэдээллийн сангийн жишигт нийцүүлэн бүрдүүлсэн улсын мэдээллийн нэгдсэн сангаас бүрдэнэ.

7.2. Эрүүл мэнд, хүнс, хөдөө аж ахуй, үйлдвэр, худалдаа, хил, гаалийн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв болон холбогдох **бусад байгууллага** нь салбарын чиг үүрэгтэй уялдсан химийн хорт болон аюултай бодисын **мэдээллийн сантай** байх бөгөөд эдгээр нь энэ хуулийн 7.1-д заасан мэдээллийн нэгдсэн сангийн бүрэлдэхүүнд багтаж түүнтэй сүлжээгээр холбогдсон байна.

7.3. Энэ хуулийн 7.2-т заасан сангаас мөн хуулийн 6.1.10-д заасан мэдээ, мэдээллийг иргэн, аж ахуйн нэгж, **байгууллагад үнэ төлбөргүй** олгоно.

9.1 Химийн бодисын зөвшөөрөл авахад дараах мэдээллийг бүрдүүлнэ.
бодисын нэр, томъёо, худалдааны болон техникийн нэр; олон улсын бүртгэлийн дугаар; ашиглах газар, зориулалт, хугацаа, **тоо хэмжээ**; физик, химийн болон хор аюулын шинж чанар; болзошгүй осол, эрсдлийн үед авах арга хэмжээ; ажлын байрны дүгнэлт; бодис, түүний хольц, хаягдлыг устгах аргачлал,

ХУУЛИУД

Хуулийн нэр

PRTR –тэй холбоотой заалтууд

АГААРЫН ТУХАЙ 2012.5.17

Байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь
7.1.8.агаарын бохирдлын томоохон суурин эх үүсвэрийг ашиглах зөвшөөрөл олгох, хугацааг сунгах, цуцлах, хүчингүй болгох, суурин эх үүсвэрээс агаарт гаргах зөвшөөрөгдөх хаягдлын хэмжээг тогтоох, түүнчлэн мэргэжлийн албаны дүгнэлт гаргуулах үйлчилгээний тарифыг тогтоох; тарифыг
7.1.9.аюултай бохирдуулах бодисын жагсаалтыг батлах;

Нутгийн өөрөө удирдах болон нутгийн захиргааны байгууллага
8.1.4.агаар бохирдуулах бодисын хаягдал, тэдгээрийн эх үүсвэрийн тооллогыг мэргэжлийн албаны орон нутаг дахь салбартай хамтран нутаг дэвсгэртээ зохион байгуулах;/2019.01.01 нээс/
8.1.5.агаарын чанар, бохирдуулах бодисын хаягдал болон түүний **эх үүсвэрийн тоо бүртгэл**, тооллогын мэдээг мэргэжлийн албанд бүрдүүлж өгөх;

Аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэний эрх, үүрэг
9.1.3.агаарын бохирдлын томоохон суурин эх үүсвэр ашиглан үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэхдээ тухайн эх үүсвэрийн хаягдал, нөлөөллийг **хянах дотоод хяналтын багаж хэрэгслээр тоноглох**;
9.1.4.аж ахуйн нэгж, байгууллага нь байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээний тайланд тусгасан орчны хяналт-шинжилгээний хөтөлбөрийн дагуу **дотоод хяналтыг явуулах**;
9.1.5.аж ахуйн нэгж, байгууллага нь агаарын бохирдлын эх үүсвэрийн дотоод хяналтын болон холбогдох бусад тайлан, мэдээг энэ хуулийн 12.5-д заасан журмын дагуу **мэргэжлийн албаны** орон нутаг дахь салбарт гаргаж өгөх;

Хуулийн нэр

PRTR –тэй холбоотой заалтууд

ХӨРС ХАМГААЛАХ,
ЦӨЛЖИЛТӨӨС
СЭРГИЙЛЭХ ТУХАЙ
2012.5. 17

12 дугаар зүйл.Хөрсөнд учруулсан хохирлын нөхөн төлбөр
12.1.Хөрсөнд доройтол учруулсан тохиолдолд мэргэжлийн байгууллагын дүгнэлтийг үндэслэн байгаль орчны хяналтын улсын байцаагч, холбогдох сум, дүүргийн Засаг дарга учирсан хохирлыг арилгуулж, нэг сарын хөдөлмөрийн хөлсний доод хэмжээг наймаас арав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээний торгууль ногдуулан, төлөлтөд нь хяналт тавина.

УС БОХИРДУУЛСНЫ
ТӨЛБӨРИЙН ТУХАЙ
2012. 5. 17

4.1.Ус, рашааны нөөцийг ашиглан хаягдал ус гаргаж, усны найрлага, чанарт нөлөөлж байгаа ус бохирдуулагч иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага ус бохирдуулсны төлбөр төлөгч байна.

4.2.Усны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллага, эсхүл сав газрын захиргаа ус бохирдуулагчийн талаарх мэдээллийг харьяалах татварын албанд зөвшөөрөл олгосон өдрөөс хойш нэг сарын дотор гаргаж өгөх бөгөөд татварын алба уг мэдээллийг үндэслэн төлбөр төлөгчийг бүртгэж авна.

4.3.Ус бохирдуулагчийн талаарх мэдээлэлд төлбөр төлөгчийн нэр, хаяг, байршил, ус бохирдуулагчийн улсын бүртгэлийн болон регистрийн дугаар, үйл ажиллагааны чиглэл, хаягдал усны эзлэхүүн, хаягдал усан дахь бохирдуулах бодисын хэмжээ зэрэг татварын хяналтад шаардлагатай бусад үзүүлэлтийг тусгана.

25.1.Ус бохирдуулагч нь хаягдал усныхаа тоо хэмжээ, найрлагад хяналт тавих, хаягдал усны стандартын шаардлагад нийцүүлэн бохир усыг цэвэрлэж зайлуулах, ус бохирдуулсны төлбөр төлөх үүрэг хүлээнэ.

25.2.Ус бохирдуулагч нь бохирдуулах бодисыг хаягдал усны стандартад заасан хэмжээнээс хэтрүүлэн гаргасан тохиолдолд мэргэжлийн байгууллагын дүгнэлтийг үндэслэн байгаль орчны байцаагч ус бохирдуулсны нөхөн төлбөрийг ногдуулж, төлөлтөд хяналт тавих бөгөөд нөхөн төлбөрийн хэмжээг ус бохирдуулсны төлбөрийг экологи-эдийн засгийн үнэлгээг үндэслэн гурав дахин нэмэгдүүлж бохирдуулах бодис бүрээр тогтооно.

Хуулийн нэр

PRTR –тэй холбоотой заалтууд

АГААРЫН БОХИРДЛЫН
ТӨЛБӨРИЙН ТУХАЙ
2010. 6.24

4.1.Дор дурдсан иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага агаарын **бохирдлын төлбөр төлөгч** байна.
4.1.1.түүхий нүүрс олборлогч; 4.1.2.органик уусгагчийг үйлдвэрлэгч;4.1.3.органик уусгагчийг импортлогч;4.1.4.автотээврийн болон өөрөө явагч хэрэгсэл эзэмшигч;4.1.5.агаарын бохирдлын томоохон суурин эх үүсвэр ашиглах зөвшөөрөл эзэмшигч;4.1.6.агаарт бохирдол гаргах эх үүсвэр хэрэглэж байгаа иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага.

4.3.Аймаг, нийслэл, дүүргийн татварын газар, хэлтэс, сумын татварын тасаг, татварын улсын байцаагч нь агаарын чанарын мэргэжлийн албатай хамтран **төлбөр төлөгчийн** ашиглаж байгаа агаарын бохирдлын эх үүсвэрийн нэр, байршил, улсын бүртгэлийн дугаар, төрөл, тоног төхөөрөмжийн хүчин чадал, ашиглалтын хугацаа болон бусад шаардлагатай гэж үзсэн **мэдээллийн бүртгэл хөтөлнө**

5.5.Агаарын бохирдлын томоохон суурин эх үүсвэрээс агаарт бохирдуулах бодисыг бохирдуулах бодисын хаягдлын стандартад заасан хэмжээнээс хэтрүүлэн гаргасан тохиолдолд мэргэжлийн байгууллагын дүгнэлтийг үндэслэн байгаль орчны байцаагч, холбогдох сум, дүүргийн Засаг дарга учирсан хохирлыг арилгуулж, хохирлын хэмжээг гурав дахин нэмэгдүүлсэнтэй тэнцэх хэмжээгээр агаарын бохирдлын нөхөн төлбөр ногдуулан, төлөлтөд нь хяналт тавина.

6 дугаар зүйл.Төлбөр ногдуулах

6.1.**Төлбөрийг тооцоход дараахь биет нэгжийг үндэслэл** болгоно:

6.1.1.түүхий нүүрсийг олборлоход килограммаар; килограмм тутамд 1-2 төг

6.1.2.органик уусгагчийг үйлдвэрлэх, импортлоход килограммаар; килограмм тутамд 10-30 төг

6.1.3.автотээврийн болон өөрөө явагч хэрэгслээс нэгж километр зайд явахад ялгарах нүүрсхүчлийн хийн хэмжээг граммаар; грамм тутамд 1800-9500 төг

6.1.4.агаарын бохирдлын томоохон суурин эх үүсвэрээс агаарт гаргах хаягдлыг килограммаар. килограмм тутамд 1-10 төг

ХӨТӨЛБӨРҮҮД

МОНГОЛ УЛСЫН ҮНДЭСНИЙ АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ 2010.7.15-ны өдөр УИХ-аар	Монгол Улсын “оршин тогтнохуйн аюулгүй байдал”, “эдийн засгийн аюулгүй байдал”, “дотоод аюулгүй байдал”, “хүний аюулгүй байдал”, “хүрээлэн байгаа орчны аюулгүй байдал”, “мэдээллийн аюулгүй байдал” харилцан уялдаатай хангагдсанаар үндэсний аюулгүй байдал баталгаажна. 3.4.3.4.Томоохон хот, суурин газарт агаар, ус, хөрсний бохирдлыг бууруулж, ариун цэврийн байгууламжийн бүтээмжийг нэмэгдүүлж, хог хаягдлын менежментийг боловсронгуй болгоно. 3.5.4.1.Бохирдуулагч нь төлбөр төлөх, учруулсан хохирлоо барагдуулах хариуцлага хүлээх механизмыг хэрэгжүүлж, бохирдлын эх үүсвэрт хаягдлын хязгаарлалт тогтоох, хог хаягдлыг бууруулсан дэвшилтэт технологийг дэмжинэ. 3.5.4.3. Аюултай хог хаягдлын менежментийг боловсронгуй болгож хортой, аюултай хаягдал хуримтлагдахаас сэргийлнэ. 3.5.4.5.Химийн хорт болон аюултай бодис, биологийн гаралтай материал, ионжуулагч цацрагийн үүсгүүр, цацраг идэвхт ашигт малтмалтай холбогдсон харилцааг зохицуулах эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгож, хяналтын чадавхийг бэхжүүлнэ.
АГААР, ОРЧНЫ БОХИРДЛЫГ БУУРУУЛАХ ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨР 2017.3.20-ны ЗГ-ын тогтоол	4.5.10. агаар, орчныг бохирдуулж байгаа эх үүсвэр, хаягдлын тооллого явуулж, бүртгэл, мэдээллийн санг шинэчлэн бүрдүүлэх;
УДААН ЗАДАРДАГ ОРГАНИК БОХИРДУУЛАГЧИЙН ТУХАЙ” ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨР 2014 оны 341 дүгээр тогтоол	7.1.5. УЗОБ-ийн эх үүсвэр, бохирдсон газрын нэгдсэн бүртгэл, мэдээллийн сан бий болгох; 7.1.8. УЗОБ химийн бодисын судалгаа, хяналт-шинжилгээ, мониторинг хийх чадавх бий болгох; 5.3.2.4 Эмнэлгийн хог хаягдлын мэдээллийн нэгдсэн сан, сүлжээ бий болгох 5.5.2.1 ПХБ-ээр бохирдсон газрын судалгаа хийж, мэдээллийн сан бий болгох

ХӨТӨЛБӨРҮҮД

ОЗОНЫ ДАВХАРГЫГ ХАМГААЛАХ ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨР

12. Озоны давхаргыг хамгаалах, озон задалдаг бодисын хэрэглээг багасгах, улмаар бүрмөсөн хязгаарлах зорилгоор олон улсын байгууллага, гадаад орон, дотоодын аж ахуйн нэгж, байгууллагатай дараахь мэдээлэл өгөгдлийг солилцоно:

а/судалгаа явуулах шаардлага бүхий **озоны давхаргыг задалдаг бодисын ялгарлын тухай өгөгдөл**;

б/озоны ерөнхий агууламж, түүний босоо чиглэл дэх хуваарилалтын тодорхой хугацааны өөрчлөлт хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөллийн тухай шинжилгээ судалгааны үр дүн, мэдээлэл;

г/озон задалдаг бодисын ялгаралтыг бууруулах болон орлуулах бодис, технологийн талаархи судалгаа шинжилгээний ажлын мэдээлэл, тайлан;

д/озон задалдаг бодисын үйлдвэрлэл, хэрэглээ, цаашдын хандлага, импорт, экспортын тухай мэдээлэл;

е/озоны давхаргыг хамгаалахтай холбогдсон үндэсний хууль тогтоомж, удирдлага, зохицуулалтын талаархи мэдээлэл;

ж/озоны давхаргыг хамгаалахтай холбогдсон

ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙГ САЙЖРУУЛАХ ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨР 2014. 9.18-ны ЗГ-ын тогтоол, Дугаар 298

4.1.2. **хог хаягдлын тооллого явуулж бүртгэлжүүлэн, мэдээллийн цахим сан** бүрдүүлж хог хаягдлын хэмжээ, урсгалыг байнгын хяналттай болгох;

Журам, дүрэм

Журмын нэр, баталсан эрх бүхий этгээд, огноо

PRTR-д хамаатай заалтууд

МУ-Д АШИГЛАХЫГ ХОРИГЛОСОН
БОЛОН ХЯЗГААРЛАСАН
ХИМИЙН БОДИСЫН ЖАГСААЛТ
ЗГ-ын 2007, Дугаар 95

111 бодис , үүнэс 28 ашиглалтыг хазгаарласан, 83 бодисыг бүрэн хориглох

ХИМИЙН БОДИСЫН АЮУЛГҮЙ
БАЙДЛЫГ ХАНГАХ ТАЛААР АВАХ
ЗАРИМ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТУХАЙ
2000. 2.16-ны ЗГ-ын тогтоол
Дугаар 29

Химийн бодисын улсын үзлэг, тооллогыг хийх, мэдээг бүрдүүлэх тухай

ХИМИЙН ХОРТ БОЛОН АЮУЛТАЙ
БОДИС ЭКСПОРТЛОХ,
ИМПОРТЛОХ, ХИЛ ДАМЖУУЛАН
ТЭЭВЭРЛЭХ, ҮЙЛДВЭРЛЭХ,
ХУДАЛДАХ ЖУРАМ
БОАЖЯ, ГХЯ сайдын
2009.11.16 -ны 334/104
тушаал)

3.1.2. Зөвшөөрөл авахыг хүссэн иргэн өргөдлөөр, аж ахуйн нэгж, байгууллага албан бичгээр хүсэлт гаргах бөгөөд үүндээ зөвшөөрөл хүссэн **бодисын олон улсын болон монгол нэршил, химийн томъёо, олон улсын бүртгэлийн дугаар (CAS number), зөвшөөрөл хүссэн тоо хэмжээ** зэргийг тодорхой тусгасан байна.

3.1.1.5. зөвшөөрөл бүхий иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага нь экспортлосон, импортлосон, хил дамжуулан тээвэрлэсэн, үйлдвэрлэсэн, худалдсан химийн хорт болон аюултай бодис бүрээр нийлүүлэлт, зарцуулалтын хөдөлгөөний **тухайн жилийн тайлан** гаргаж, дараа жилийн 1 дүгээр сарын 25-ны дотор **байгаль орчны асуудал эрхэлсэн** төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлнэ.

Журам, дүрэм

Журмын нэр, баталсан эрх бүхий этгээд, огноо	PRTR-д хамаатай заалтууд
ХИМИЙН ХОРТ БОЛОН АЮУЛТАЙ БОДИС ХАДГАЛАХ, ТЭЭВЭРЛЭХ, АШИГЛАХ, УСТГАХ ЖУРАМ Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайд, Эрүүл мэндийн сайд, Онцгой байдлын ерөнхий газрын даргын 2009,2.03-ны 28/40/29 дугаар тушаал	3.1.1.7 химийн хорт болон аюултай бодисыг ашиглах, устгах зөвшөөрөл бүхий иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага нь ашигласан, устгасан химийн хорт болон аюултай бодис, бүтээгдэхүүн бүрээр жил бүр тайлан гаргаж , дараа жилийн 1 дүгээр сарын 25-ны дотор Байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага болон сум, дүүргийн Засаг даргад тус хүргүүлнэ.
ХОГ ХАЯГДЛЫН УЛСЫН ТОО БҮРТГЭЛ ХӨТЛӨХ, ТАЙЛАГНАХ ЖУРАМ БОНХЯ 2014.05.12 А/166	4.3. Аймаг, нийслэлийн засаг дарга нь хог хаягдлын дунд шатны тоо бүртгэлийн тайлан, мэдээллээ дараа улирлын эхний сарын 30-ны дотор байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад хүргүүлнэ. 5.1. Хог хаягдал үүсгэгч болон эрх бүхий иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага нь хог хаягдлын тоо бүртгэл хөтлөх, тайлагнах үйл ажиллагааны зардлыг өөрөө хариуцна.

Журам, дүрэм

Журмын нэр, баталсан эрх бүхий этгээд, огноо	РРТР-д хамаатай заалтууд
УСНЫ НӨӨЦИЙГ БОХИРДЛООС ХАМГААЛАХ ДҮРЭМ Байгаль орчны сайд, Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын сайдын 1997 оны 143/А/352 тоот тушаалын 1-р хавсралт	34. Хаягдал ус зайлуулах систем нь ус хэмжих хэрэгсэл, шинжилгээний сорьц авах зориулалтын төхөөрөмжөөр тоноглогдсон байна. 48. Иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага хаягдал ус цэвэршүүлэх төхөөрөмж тавих, дараах хяналтыг өөрийн хөрөнгөөр авч хэрэгжүүлнэ: 1/ цэвэрлэх, хоргүйжүүлэх байгууламжид ирж буй хаягдал усны найрлагад хяналт тавьж, байнгын шинжилгээ хийх: 2/ цэвэрлэх, хоргүйжүүлэх, халдваргүйжүүлэх байгууламжийн эцсийн дамжлагаар цэвэршин гарч буй усанд байнга шинжилгээ хийх: 3/ усан сан, урсгал усанд хаягдал ус орж байгаа цэгээс дээш болон доош орших байнгын шинжилгээ хийх:
АЮУЛТАЙ ХАЯГДЛЫН ХАДГАЛАЛТ, УСТГАЛЫН БҮРТГЭЛ ХӨТЛӨХ, МЭДЭЭ ГАРГАХ ЗААВАР Байгаль орчны сайдын 2003 оны 127 дугаар тушаалын	2.Аюултай хаягдал гаргагч иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллага нь аюултай хаягдлын хадгалалт, устгалын тайланг сум, дүүргийн Засаг даргад жил бүрийн 11 дүгээр сарын 15-ны дотор хүргүүлнэ. 3.Бүртгэл хөтлөх, мэдээллийг бүрдүүлэх ажлыг аюултай хаягдал гаргагч аж ахуйн нэгж, байгууллагын удирдлага зохион байгуулж явуулах бөгөөд түүний хэрэгжилт явцад холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу хяналт хариуцсан ажилтан хяналт тавина.

Журам, дүрэм

Журмын нэр, баталсан
эрх бүхий этгээд, огноо

PRTR-д хамаатай заалтууд

ПЕСТИЦИД, ХИМИЙН
БОРДОО, АХУЙН ХОРТОН
ШАВЖ, МЭРЭГЧ
УСТГАЛЫН БОЛОН
АРИУТГАЛ,
ХАЛДВАРГҮЙТГЭЛИЙН
БОДИСЫГ ТУРШИХ,
АШИГЛАХ ЖУРАМ

Байгаль орчин, аялал жуулчлал
, Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн
үйлдвэрийн сайд, Эрүүл мэндийн
сайдын 2009.03 .18 - ны
63/67/87 дугаар тушаал

2.9. Турших зорилгоор ургамал хамгаалах бодисыг импортлох зөвшөөрөл авахдаа дараахь мэдээллийг бүрдүүлж ирүүлнэ. Үүнд:

2.9.1. Бодисын нэр, томъёо;

2.9.2. Худалдааны болон техникийн нэр;

2.9.3. Олон улсын бүртгэлийн дугаар, /CAS №/;

2.9.4. Ашиглах газар, зориулалт, хугацаа, тоо хэмжээ;

2.9.5. Физик, химийн болон хор аюулын шинж, чанар;

2.9.6. Болзошгүй осол, эрсдлийн үед авах арга хэмжээ;

2.9.7. Тухайн бодисыг таних, дээж авах, түүнийг шинжлэх арга зүй;

2.9.8 Хаягдлыг устгах аргачлал, тээвэрлэх, хадгалах арга.

4.1. Ахуйн хортон шавж, мэрэгч устгалын болон ариутгал, халдваргүйтгэлийн бодисыг дараахь нөхцлийг хангасан тохиолдолд улсын бүртгэлд бүртгэнэ. Үүнд:

4.1.1. Тухайн бодисын дагалдах сертификат,

41.2. Тухайн бодисын нэршил, олон улсын бүртгэлийн дугаар, найрлага, шинж чанар, болзошгүй эрсдэл, ашиглах тун, заавар, хадгалах, устгах аргачлал зэрэг мэдээллийг агуулсан хор аюулын лавлах мэдээлэл;

4.1.3. Тухайн бодисыг итгэмжлэгдсэн лабораторид шинжлүүлсэн шинжилгээний дүн;

АРГАЧЛАЛ

Арга, зааврын нэр

Зориулалт

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ХОХИРЛЫН
ҮНЭЛГЭЭ, НӨХӨН ТӨЛБӨР ТООЦОХ
АРГАЧЛАЛ

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН
САЙДЫН 2010.05.27 -ны
Дугаар А-156

Ус, хөрсийг химийн аюултай болон хортой бодисоор бохирдуулсны хохирлын нийт хэмжээг тооцоолох арга

“АВТОТЭЭВРИЙН БОЛОН ӨӨРӨӨ ЯВАГЧ
ХЭРЭГСЛЭЭС ЯЛГАРАХ НҮҮРСХҮЧЛИЙН
ХИЙН ХЭМЖЭЭ, ХӨДӨЛГҮҮРИЙН
БАГТААМЖААС ХАМААРУУЛАН
АНГИЛАЛ ТОГТООХ ЖУРАМ
БОАЖЯ/З ТБХБЯ, 2011.03.07 ны 3228

Авто тээврийн болон өөрөө явагч хэрэгслийн ангилал, Хөдөлгүүрийн багтаамж (см3), CO2 хийн ялгарал хэмжээнээс хамаараад жилийн төлбөр 1800-9500 төг байна

“ХИМИЙН ХОРТ БОЛОН АЮУЛТАЙ
БОДИСЫН ЭРСДЛИЙН ҮНЭЛГЭЭ ХИЙХ
ЖУРАМ”

“ХИМИЙН ХОРТ БОЛОН АЮУЛТАЙ
БОДИСЫН ЭРСДЛИЙН ҮНЭЛГЭЭ ХИЙХ
АРГАЧЛАЛ”-

БОНХЯ/ЭМЯ/ОБЕГ 2012.10.25
А/50/37 8/565

1.5. Эрсдлийн үнэлгээ нь "Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын нарийвчилсан үнэлгээ"-ний бие даасан бүрэлдэхүүн хэсэг байна.

2.2.1. Эрсдлийн үнэлгээ хийлгэхээр ирүүлэх материалд химийн хортой болон аюултай бодисын талаар дараахь мэдээллийг бүрдүүлсэн байна. Үүнд: үйл ажиллагааны аюулгүй байдлыг хангасан тухай нотлох баримт бичиг, технологийн схем, үйл ажиллагаа явуулахад ашиглах тоног төхөөрөмжийн тодорхойлолт, тоо, хэмжээ; ажлын байрын талаархи дэлгэрэнгүй мэдээлэл; **лавлагаа мэдээлэл: Үүнд:ашиглах бодисын нэр, томъёо**

- олон улсын бүртгэлийн дугаар;ашиглах зориулалт;физикийн шинж чанар;

-химийн шинж чанар;аюул, осол гарсан үед авах арга хэмжээний талаар үйлдвэрлэгч, нийлүүлэгч орны мэдээлэл; хоргүйжүүлэх, устгах аргын талаархи мэдээлэл;

СТАНДАРТУУД

- Усны чанарын стандарт, MNS 4586:98
- Хаягдал усны. Ерөнхий шаардлага, MNS 4943:2015
- Газар доорхи усыг бохирдлоос хамгаалах стандарт MNS/ISO 3342:1982 .
- Химийн хорт болон аюултай бодис хадгалах агуулахад тавигдах стандарт, MNS – 6458 : 2014
- Хөрсний чанарын MNS – 5850 : 2008
- Унд ахуйн ус ашиглалтын зориулалттай усны объектод байх хортой бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ, Байгаль орчны сайд, Эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын сайдын 1997 оны 143/А/352 тоот тушаалын 5-р хавсралт
- Халаалтын ба гэрийн зуухны яндангаар гарах утааны найрлага дахь агаар бохирдуулагч бодисын (CO , SO_2 нэх үнс) хүлцэх дээд хэмжээ ба хэмжих арга, MNS 5457 : 2005
- Дулааны цахилгаан станц , дулааны станцын уурын ба ус халаах зуухны агаар мандалд хаях утааны бохирдуулах бодисын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ, хэмжих арга, MNS 5919 : 2008
- Агаарын чанар MNS 4585:2016
- Агаарт байх бохирдуулах бодисын хүлцэх хэм хэмжээ, MNS 5885:2008
- Гадаад, дотоод агаарт байх бохирдуулагчийн зөвшөөрөгдөх, хүлцэх хэм хэмжээ, MNS 4585 :2016
- Хот суурин газрын агаарын чанар, Агаар дахь түгээмэл тархацтай бохирдуулах бодисын хүлцэх агууламж болон зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээ, MNS 4585 :2016
- Хөрсөнд бохирдуулагч бодис , элементүүдийн зөвшөөрөгдөх, хүлцэх дээд хэмжээ, MNS 5850 : 2008

нийт 370 ➡ 40 стандарт ➡ 12 стандарт

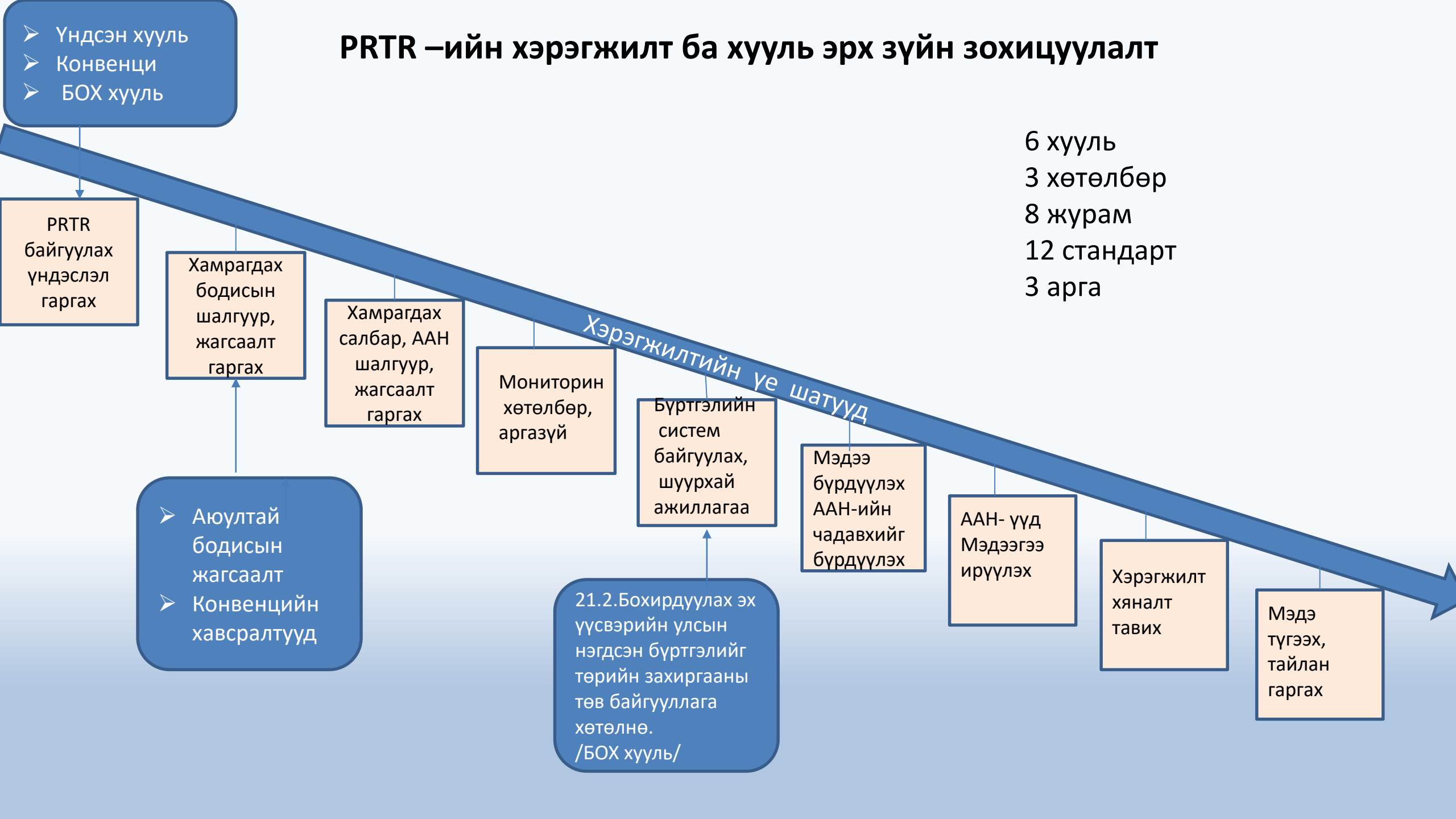
ХИМИЙН ХОРТ БОЛОН АЮУЛТАЙ БОДИСЫН БОДЛГО ЗОХИЦУУЛАЛТЫН АСУУДАЛ ЭРХЭЛСЭН ҮНДЭСНИЙ ЗӨВЛӨЛ

(Засгийн газрын 2006 оны 314 дүгээр тогтоол)

Дарга	- Байгаль орчны сайд
Гишүүд:	- Үйлдвэр, худалдааны сайд
	- Эрүүл мэндийн сайд
	- Хүнс, хөдөө аж ахуйн сайд
	- Онцгой байдлын асуудал эрхэлсэн Монгол улсын сайд
	- Барилга, хот байгуулалтын дэд сайд
	- Батлан хамгаалахын дэд сайд
	- Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны дэд сайд
	- Зам, тээвэр, аялал жуулчлалын дэд сайд
	- Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн дэд сайд
	- Сангийн дэд сайд
	- Түлш, эрчим хүчний дэд сайд
	- Нийслэлийн засаг дарга бөгөөд Улаанбаатар хотын захирагч
	- Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга
	- Улсын гаалийн ерөнхий газрын дарга
	- Улсын мэргэжлийн хяналтын газрын дарга
	- Цагдаагийн ерөнхий газрын дарга
	- Тагнуулын ерөнхий газрын дарга
	- Стандартчилал, хэмжил зүйн төвийн дарга
	- Байгаль орчны яамны Хүрээлэн буй орчин, байгалийн нөөцийн газрын дарга
	- Шинжлэх ухааны академийн Хими, хими-технологийн хүрээлэнгийн захирал
	- Монгол улсын их сургуулийн Химийн факультетийн декан
	- Химичдийн нийгэмлэгийн тэргүүн /тохиролцсоноор/
Нарийн бичгийн дарга	- Орон тооны

ХИМИЙН ХОРТ БОЛОН
АЮУЛТАЙ БОДИСЫН БОДЛОГО,
ЗОХИЦУУЛАЛТЫН АСУУДЛААР
МЭРГЭЖЛИЙН САНАЛ,
ДҮГНЭЛТ ГАРГАХ

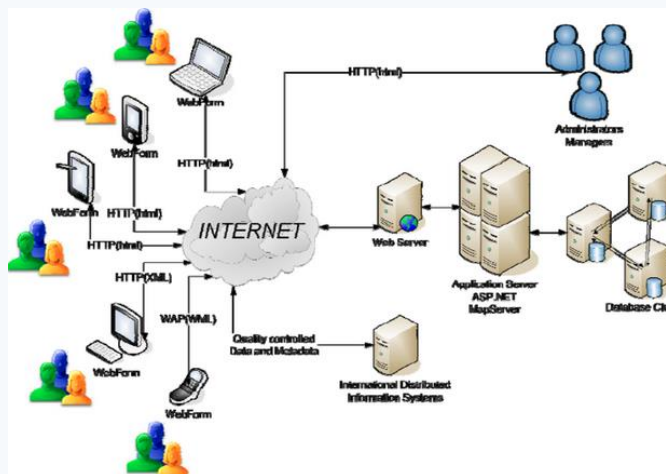
PRTR –ийн хэрэгжилт ба хууль эрх зүйн зохицуулалт

PRTR –ийн журамд тусгах заалтууд

- Байгаль орчныг бохирдуулагч эх үүсвэрийн улсын бүртгэлийг хэн хариуцах
(улсын, аймаг сумын түвшинд)
- PRTR –ийн санхүүжүүлэлт
- Бүртгэлийн системийн хамрах цар хүрээ,
- Бүртгэгдэх бохирдуулагч бодис, салбар, эх үүсвэрүүд
- Ирүүлэх мэдээний жагсаалт, хэлбэр, формат, хугацаа, нэгж, нарийвчлал
- Мэдээг бүрдүүлэх аргачлал(хэн боловсруулах, аргачлалд ямар асуудлыг тусгах,эх үүсвэрийн тооллого хийх зааврыг шинэчлэх, хэрхэн мөрдүүлэх)
- Мэдээнд хандах, мэдээг түгээх, тайлагнах
- Талуудын хүлээх үүрэг
БОАЖЯ, аймаг нийслэлийн ЗД болон орон нутгийн байгаль орчны байгууллага,
бохирдуулагч ААН, БОМТ
- Хүлээлгэх үүрэг хариуцлага , авах арга хэмжээ, шийтгэл, хувь хэмжээ

2. Байгаль орчны бохирдолттой холбоотой мэдээ

Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль, 7 дугаар бүлэг

Улсын мэдээллийн сан дараахь зүйлийн талаархи мэдээллээс бүрдэнэ:

1/газар, түүний хөрс;

2/газрын хэвлий, ашигт малтмал;

3/ус, рашаан;

4/ой;

5/байгалийн ургамал;

6/амьтан;

7/агаар, түүний бохирдол;

8/уур амьсгал;

9/байгалийн гамшиг;

10/химийн хорт болон аюултай бодис;

11/хог хаягдал;

12/тусгай хамгаалалттай газар нутаг;

13/байгаль орчны эрх зүй;

14/байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээ;

15/байгаль орчны бодлого, хөтөлбөрийн хэрэгжилт;

16/байгаль орчны статистик мэдээлэл, тайлан;

17/байгаль орчныг хамгаалах арга хэмжээний төсөв, зардал;

18/байгаль орчны чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа байгууллага, хүний нөөц;

19/мета мэдээллийн сан;

20/байгаль орчны талаархи бусад мэдээлэл.

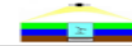
21/байгаль орчинд учруулсан хохирлын нөхөн төлбөрийн мэдээлэл;

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ УЛСЫН МЭДЭЭЛЛИЙН САН

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НОГООН ХӨГЖИЛ,
АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЯАМ

www.eic.mn

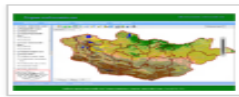
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЭДЭЭЛЛИЙН ТӨВ

Байгаль орчны мэдээллийн сан

Ашиглах заавар

“байгаль орчны мэдээллийн сан” гэж байгаль орчны өгөгдөл, мэдээллийг бүрдүүлэх, цуглуулах, дамжуулах, боловсруулах, ашиглах, хадгалах, баяжуулах, өөрчлөх, шинэчлэх, хамгаалах зэрэг үйл ажиллагааг хангах мэдээллийн технологийн иж бүрдлийг хэлнэ.

Мэдээллийн сан - Databases

Газрын мэдээллийн сан
Land Database

Хөрсний мэдээллийн сан
Soil Database

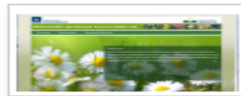
Газрын хэвлий, ашигт
малтмалын мэдээллийн сан
Mineral Database

Ус, рашааны мэдээллийн сан
Water Database

Ойн мэдээллийн сан
Forest Database

Байгалийн ургамлын
мэдээллийн сан
Flora Database

Амьтны мэдээллийн сан
Fauna Database

Агаарын бохирдлын
мэдээллийн сан
Air Pollution Database

Байгалийн гамшгийн
мэдээллийн сан
Natural Disaster Database

Химийн хорт болон аюултай
бодисын мэдээллийн сан
Chemical Toxic Substances
Database

Тусгай хамгаалалттай газар
нутгийн мэдээллийн сан
Special Protected Areas
Database

Байгаль орчны эрх зүйн
мэдээллийн сан
Environmental Legalinfo
Database

Байгаль орчинд нөлөөлөх
байдлын үнэлгээний
мэдээллийн сан
Environmental Impact
Assessment Database

Бодлого, төсөл, хөтөлбөрийн
мэдээллийн сан
Environmental Project and
Policy Database

Байгаль орчны статистик
тайлангийн мэдээллийн сан
Environmental Statistical
Database

Байгаль орчныг хамгаалах
арга хэмжээний төсөв,
зардлын мэдээллийн сан
Environmental Finance
Database

Байгууллага, хүний нөөцийн
мэдээллийн сан
Environmental Organizations
and Staffs Database

Мета мэдээллийн сан
Metadatabase

Байгаль орчны холбогдолтой
гэмт хэрэг, зөрчлийн
мэдээллийн сан
Environmental Offence
Database

Гео-мэдээллийн сан
Geodatabase

Байгаль орчныг хамгаалах хуулиас...

35 дугаар зүйл. Мэдээллийн сангийн бүрдэл

1. Улсын мэдээллийн сан дараахь
зүйлийн талаархи мэдээллээс бүрдэнэ:

1. газар, түүний хөрс;
2. газрын хэвлий, ашигт малтмал;
3. ус, рашаан;
4. ой;
5. байгалийн ургамал;
6. амьтан;
7. агаар, түүний бохирдол;
8. уур амьсгал;
9. байгалийн гамшиг;
10. химийн хорт болон аюултай бодис;
11. хог хаягдал;
12. тусгай хамгаалалттай газар нутаг;
13. байгаль орчны эрх зүй;
14. байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээ;
15. байгаль орчны бодлого, хөтөлбөрийн хэрэгжилт;
16. байгаль орчны статистик мэдээлэл, тайлан;
17. байгаль орчныг хамгаалах арга хэмжээний төсөв, зардал;
18. байгаль орчны чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа байгууллага, хүний нөөц;
19. мета мэдээллийн сан;
20. байгаль орчинд учруулсан хохирлын нөхөн төлбөрийн мэдээлэл;
21. байгаль орчны холбогдолтой гэмт хэрэг, зөрчлийн мэдээлэл;
22. бусад.

Орчны бохирдолтой холбоотой дэд сангууд

Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль

35 дугаар зүйл

1. Улсын мэдээллийн сан дахь байгаль орчны бохирдолттой холбоотой дэд сангууд:

10/химийн хорт болон аюултай бодис;

11/хог хаягдал;

14/байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээ;

16/байгаль орчны статистик мэдээлэл, тайлан;

21/байгаль орчинд учруулсан хохирлын нөхөн төлбөрийн мэдээлэл;

Байгаль орчны мэдээ бүрдүүлэх хууль эрх зүйн үндэслэл

Байгаль орчныг хамгаалах тухай хууль	7-р бүлэг: байгаль орчны мэдээлийн сангийн гол бүрэлдэхүүн, хэрхэн бүрдүүлэх үндсэн үйл ажиллагааг зохицуулсан.
Усны тухай хууль	7.1-7.5 заалт: Улсын усны мэдээллийн сангийн гол бүрэлдэхүүн, ус хэрэглэгч, аймгийн засаг дарга ямар мэдээг бүрдүүлэх, усны тоо бүртгэлийг улсын усны мэдээллийн санд оруулах тухай
Химийн хорт болон аюултай бодисын тухай хууль	6.1.7. заалт; Химийн хорт болон аюултай бодис экспортлох, импортлох, хил дамжуулан тээвэрлэх болон үйлдвэрлэх, хадгалах, худалдах, тээвэрлэх, ашиглах, устгах үйл ажиллагааны мэдээ, тайланг нэгтгэж, мэдээллийн нэгдсэн сан бүрдүүлэх;
ЗГ-ын 85 –р тогтоол Байгаль орчны мэдээллийн санг бүрдүүлэх, боловсруулах, түгээх, ашиглах, хадгалах, хамгаалах ЗГ-ын журам	Журам нь байгаль орчны мэдээлийн сангийн үйл ажиллагааг хэрхэн хангах заалтууд
ЗГ-ын 85 –р тогтоол Байгаль орчны мэдээллийн сангийн эх мэдээний дэлгэрэнгүй жагсаалт	18 дэд санд байвал зохих байгаль орчны эх мэдээний дэлгэрэнгүй жагсаалтыг гаргасан.

Байгаль орчны мэдээ бүрдүүлэх хууль эрх зүйн үндэслэл

Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын
А/86 –р тогтоол
Усны мэдээллийн сан бүрдүүлэх үзүүлэлт,
хөтлөх журам

Усны 10 дэд санд байвал зохих 54 үзүүлэлтийн жагсаалт,

Хог хаягдлын мэдээллийн санг
бүрдүүлэх, мэдээллээр үйлчлэх
журам, 2014.04.09 А/115

Усны 4 дэд санд байвал зохих 34 үзүүлэлтийн жагсаалт

МЭДЭЭНИЙ ЭХ ҮҮСВЭР

Орчны бохирдлын мониторингийн мэдээ

- **Агаар.** Агаарын чанарын хяналтын харуул /АЧХХ/ - 35 цэгт, үүнээс Улаанбаатарт 11, аймгуудад – 22, 11 үзүүлэлтээр
- **Хөрс.** Жилд 206-320 цэгт, 2016 онд УБ хотод 90, аймгуудад 230, хөрсөнд 10 гаруй хүнд металл болон агрохимийн хяналт шинжилгээ хийж байна.
- **Ус.** 80 гол, 15 нуурыг хамарсан 132 харуул, 209 цэгт усны чанар, бохирдлыг 30 гаруй үзүүлэлтүүдээр
- **Цацраг идэвхийн** орчны фонын 35 цэг,
- Компани, ААН-ийн **дотоодын хяналт, мониторингийн мэдээ**

МЭДЭЭНИЙ ЭХ ҮҮСВЭР

- Агаарын бохирдлын эх үүсвэрийн тооллого, 4 жилд
- Химийн хортой болон аюултай бодисын улсын үзлэг, тооллого 2 жилд
- Ус бохирдуулагч эх үүсвэрийн тооллого,
- Хог хаягдлын хуримтлал, эх үүсвэрийг бүртгэх, анхан шатны бүртгэл, тоо бүртгэл, 4 жилд
- Хүлэмжийн хийн тооллого, 4 жилд
- Байгаль орчинд нөлөөх байдлын үнэлгээний тайлангууд

МЭДЭЭНИЙ ЭХ ҮҮСВЭР

- БОХ 4.4 Усны чанарын үзүүлэлтүүд
- БОХ 4.3 ХХАБ-ын зарцуулалт, бодис бүрээр, уул уурхайн компани бүрээр
- БОХ 4.3 Цэвэрлэх байгууламжийн мэдээ, стандартын түвшинд нийцүүлэн цэвэршүүлээгүй усны хэмжээ
- БОХ 7.1 Хог хаягдлын мэдээ,
- БОХ 8,1 Агаарын чанар бохирдлын мэдээ. 11 үзүүлэлтээр
- БОХ 82 Хүлэмжийн хийн ялгарлын мэдээ, 7 салбараар
- БОХ 83 Агаар дахь хар тугалганы ялгарлын хэмжээ, суурин, хөдөлгөөнт үүсвэрээс

Усны мэдээллийн санд

УС БОХИРДУУЛАГЧИЙН
БҮРТГЭЛИЙН СИСТЕМ

Нэвтрэх

Цахим шуудан...

Нууц үг...

Нэвтрэх

БАЙГАЛЬ ОРЧИН,
АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЯАМ

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЭДЭЭЛЛИЙН ТӨВ

Гадаргын усны мэдээллийн сан

Усны мэд.сан

Гадаргын усны мэдээлэл

Газарзүйн мэдээлэл

Мэдээ оруулах

Гадаргын усны чанарын хяналт
шинжилгээний хөтөлбөрийн хүрээнд
гаргасан статистик мэдээ

Гадаргын усны чанарын харуул

Гадаргын усны биологийн
шинжилгээ

Гадаргын усны химийн
шинжилгээ

Гадаргын усны бохирдлын
шинжилгээ

Гадаргын усны физик шинж чанар

Гадаргын усны химийн
үзүүлэлтүүдийн статистик мэдээ

Гадаргын усны бохирдлын
үзүүлэлтүүдийн статистик мэдээ

Гадаргын усны бохирдлын индекс

Хайлтын хэсэг

Аймгийн нэр:

-- Бүх аймаг --

Сорьц авсан он:

Харуулын нэр:

-- Бүх харуулын нэр --

Хайх

Нийт 580 бичлэг байна.

Гадаргын усны бохирдлын шинжилгээ

№	Аймгийн нэр	Сумын нэр	Харуулын нэр	Сорьц авсан огноо	
1	Завхан	Тосонцэнгэл	Тэс-Баян-Уул	2014-09-05	
2	Завхан	Улиастай	Чигэстэй-Улиастай дээд	2014-09-05	
3	Завхан	Улиастай	Чигэстэй-Улиастай дээд	2014-09-05	
4	Завхан	Улиастай	Богд-Улиастай доод	2014-09-05	
5	Завхан	Улиастай	Богд-Улиастай дээд	2014-09-05	
6	Дорнод	Баянтүмэн	Хэрлэн-Чойбалсан/доош	2014-08-15	

Исэлдэх чанар

Химийн хорт бодисууд

Хүнд металл

Хорт органик бодисууд

Нэр	Хэмжээлтийн дүн	Хүлцэх хэмжээ	Хэмжих нэгж
Биохимийн хэрэгцээт хүчил төрөгч (BOD(BXX ₅))		3.000	мгО ₂ /л
Нефтийн бүтээгдэхүүн (Нефт)			
Фенол (Фенол)		0.001	мг/л
СПАВ (СПАВ)			

Гадаргын усны
бохирдлын
мэдээллийн сан

Агаарын бохирдлын мэдээллийн сан

Нүүр хуудас

Агаар дахь бохирдуулах
бодисын хэмжээ

Агаарын чанарын индекс

Агаарын чанарын стандарт

Хүлэмжийн хий

Агаар дахь гол бохирдуулах
бодисын тодорхойлолт

Озон

Агаарын чанарыг хянах суурин
харуулууд

Мэдээ оруулах

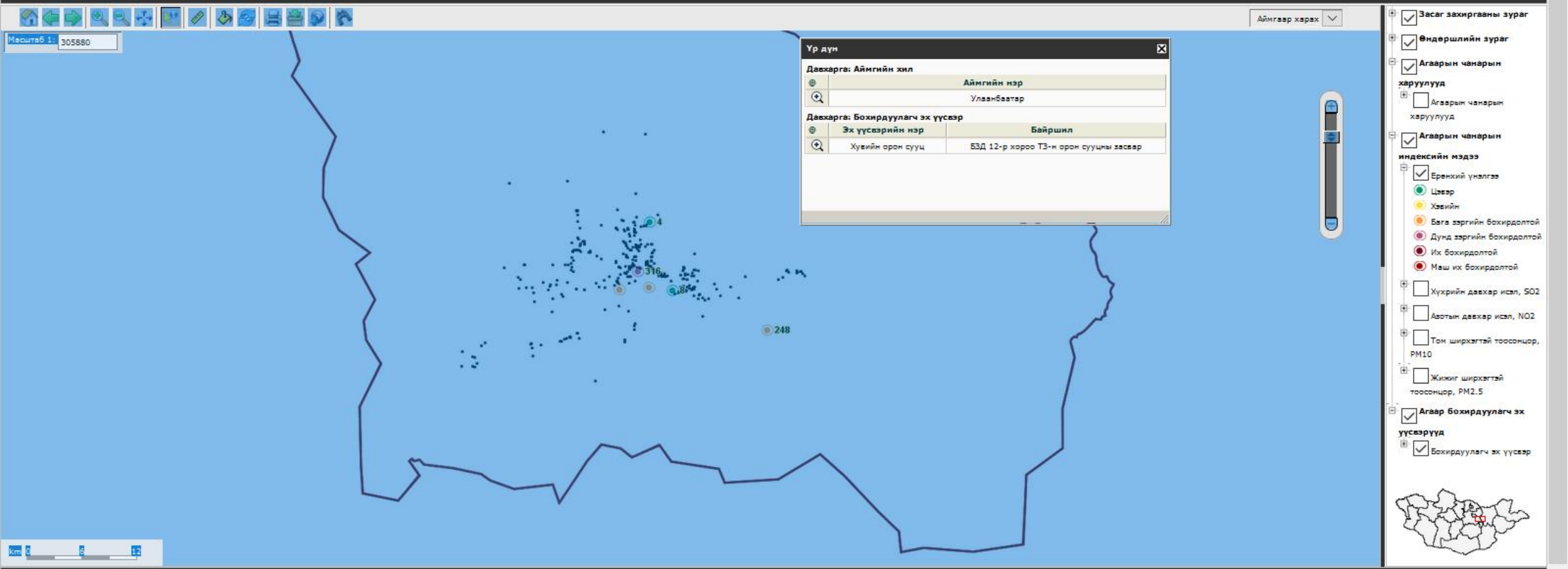
Агаар дахь бохирдуулах бодисын хэмжээ

Агаар дахь бохирдуулах бодисын хэмжээ дэлгэрэнгүй харах хэсэг /24 цагийн дундаж/

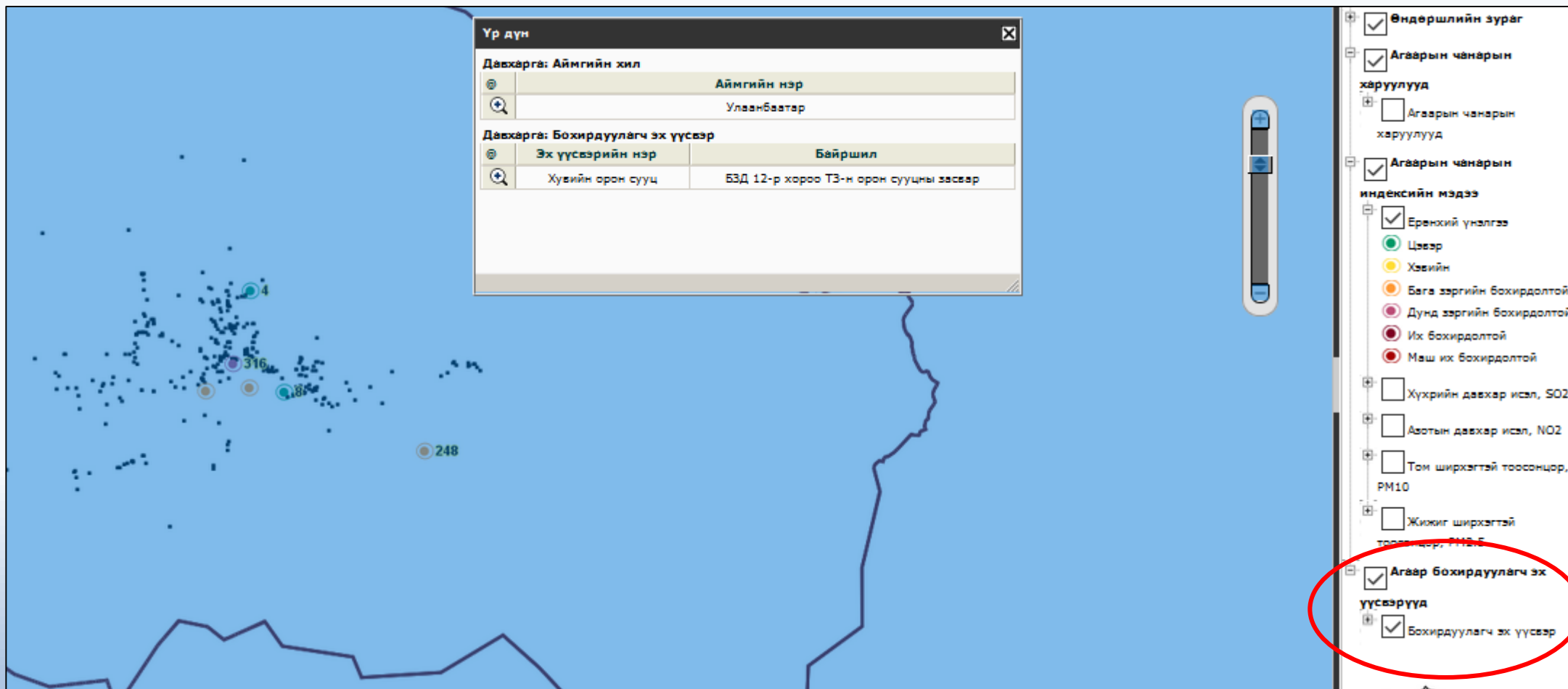
Аймаг, нийслэлийн нэр:	Улаанбаатар
Сум, дүүргийн нэр:	Баянзүрх
Харуулын индекс:	8
Харуулын нэр:	УБ8
Харуулын байршил:	БЗД, Ургах наран хороолол
Хэмжилт хийсэн огноо:	2018-05-31
Хүхэрлэг хий, SO_2 , мкг/м ³ :	4
Азотын давхар исэл, NO_2 , мкг/м ³ :	124
Том ширхэглэгт тоосонцор, PM_{10} , мкг/м ³ :	124
Нүүрстөрөгчийн дутуу исэл, CO , мкг/м ³ :	47
Озон, O_3 , мкг/м ³ :	43
Мэдээ оруулсан хэрэглэгчийн нэр:	БОМТ - Батхишиг

Агаарын бохирдлын мэдээллийн сан

Нүүр хуудас Агаар дахь бохирдуулах бодисын хэмжээ Агаарын чанарын индекс Агаар дахь гол бохирдуулах бодисын тодорхойлолт Мэдээ оруулах

Агаар бохирдуулагч эх үүсвэрүүд

БАЙГАЛЬ ОРЧИН,
АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЯАМ

ХИМИЙН ХОРТ БОЛОН АЮУЛТАЙ БОДИСЫН
МЭДЭЭЛЛИЙН САН

Нүүр хуудас	Хууль,эрх зүй	ХХАБ-ын мэдээлэл ▾	Статистик мэдээлэл ▾	Газарзүйн мэдээлэл	Мэдээ оруулах

БОДИСЫН ЗӨВШӨӨРЛИЙН МЭДЭЭ ▲ 2026

Бодисын зөвшөөрлийн мэдээ

Бодисын зөвшөөрлийн мэдээ дэлгэрэнгүй харах хэсэг

Зөвшөөрөл авсан байгууллагын нэр:	ВОС ХХК
Зөвшөөрлийн дутаар:	769
Зөвшөөрлийн төрөл:	Ашиглах, Импортлох,
Зөвшөөрөл олгосон огноо:	2017-07-06
Зөвшөөрөл хүчин төгөлдөржих огноо:	2017-07-06
Зөвшөөрөл дуусах огноо:	2018-07-06
Зөвшөөрөл олгосон байгууллага:	БОНХАЖЯ
ХХАБ-ийг улсын хилээр нэвтрүүлэх боомтын нэр:	Алтанбулаг, Сүхбаатар,

Байгууллагын мэдээлэл

3153 бодисын

Бодисын төлөв:	Хатуу
Бодисын олон улсын нэр:	hydrogen
Бодисын монгол нэр:	устөрөгч
Бодисын тодорхойлолт:	GHS02 GHS04 Аюултай
Бодисын CAS дутаар:	1333-74-0
Бодисын ангилал:	Шатамхай хий 1 Даралтат с
Аюулын тэмдэглэгээний код:	H220
Монгол улсад ашиглахыг хориглосон бодис:	Үгүй
Монгол улсад ашиглахыг хязгаарласан бодис:	Үгүй
Пестицид бодис эсэх:	Үгүй

Байгууллагын мэдээлэл

Байгууллагын мэдээлэл дэлгэрэнгүй харах

Аймаг, хотын нэр:	Улаанбаатар
Сум, дүүргийн нэр:	Багануур
Байгууллагын нэр:	Баясах ХХК

➔ Буцах

Geo-Database on ecological health

[Home page](#)[Contaminated sites ▾](#)[Contaminant data ▾](#)[Risk assessment ▾](#)[GIS data](#)[Report ▾](#)[Data entry](#)

Search

Aimag name: Sampling point name: Site name: Sample taking year: Contaminating activity: Sample descriptor: Contaminant/Indicator
name in English: Status of sampling
results:

Total 17557 records.

Sampling results

Show records

№	Aimag name	Soum name	Site name	Sampling point name	Sample taking date	Sample descriptor	Contaminant/Indicator name in English	Contaminant value	
1	Орхон	Баян Өндөр	Мото буудлагын дивиз, Автомашины тусгай анги , НАТО	Уурын зуух/дизель станц	2014-08-19	хөрс	TPH C29-C36, TPH C29- C36	100.000000, мг/кг	Browse
2	Орхон	Баян Өндөр	Мото буудлагын дивиз,	Уурын зуух/дизель	2014-08-19	хөрс	TPH c15-c28, TPH c15-c28	100.000000, мг/кг	Browse

Бохирдсон газрын
мэдээллийн сан

Хог хаягдлын мэдээллийн сан

Хог хаягдлын төвлөрсөн цэг

Төвлөрсөн цэгийн булангийн цэгийн солбицол

Хог хаягдлын төвлөрсөн цэг дэлгэрэнгүй харах хэсэг

№	Талбарын нэр	Талбарын утга
Ерөнхий мэдээлэл		
1.	Аймаг, нийслэлийн нэр	Төв
2.	Сум, дүүргийн нэр	Сэргэлэн
3.	Төвлөрсөн цэгийн нэр	Сумын төвлөрсөн хогийн цэг 2
4.	Байршил	1-р баг, 4- зөрлөгт
5.	Байгуулагдсан он	2017
6.	Хаахаар төлөвлөгдсөн он	
7.	Албан хаагчдын тоо	
8.	Төвлөрсөн цэг дээр хог хаягдал түүдэг иргэдийн тоо	
9.	Төвлөрсөн цэгийн нийт талбай, га	0.40
10.	Хог хаягдал хаясан талбай, га	

Интерфэйс

- Мэдээ харах
- Мэдээ хайх
- Мэдээ нэмэх
- Мэдээ засварлах
- Хэрэглэгч бүртгэх
- Газарзүйн мэдээлэл

Мэдээг дэлгэрэнгүйгээр харах цонх

Дэлгэрэнгүй мэдээлэл

 Бохирдсон газрын мэдээлэл

Бохирдсон газрын мэдээлэл	
Аймаг, хотын нэр:	Өвөрхангай
Сум, дүүргийн нэр:	Арвайхээр
Газрын нэр:	Өвөрхангай 256-р анги
Баг, хорооны нэр:	
Бохирдсон газрын нэр:	Өвөрхангайн цэргийн анги
Бохирдолтын төрөл:	Нитрат, шим бохирдол
Бохирдсон газрын тодорхойлолт:	
Бохирдсон газрын талбайн хэмжээ, м²:	
Бохирдуулсан хуулийн этгээдийн нэр:	орос цэргийн анги
Ашигт малтмалын нэр:	
Одоогийн үйл ажиллагаа:	
Одоогийн эзэмшигчийн нэр:	
Бохирдуулах үйл ажиллагаа эхэлсэн он:	
Бохирдуулах үйл ажиллагаа дууссан он:	
Хээрийн судалгааны багийн гишүүд:	NATO

 Дээж авсан цэгийн мэдээлэл

Мэдээг харах – зургаар

Орчны доройтол, бохирдлын мэдээллийн сан

Нүүр хуудас   Бохирдсон газрууд -   Бохирдуулагч бодис -   Нөлөөллийн үнэлгээ -   Газарзүйн мэдээлэл   Тайлан -   Мэдээ оруулах

Харас:

Газрын зургууд

- ☐ Нуур
- ☐ Бусад
- ☒ Баян
- ☒ Баянтал
- ☒ Булган
- ☒ Чойбалсан
- ☒ Чойр
- ☒ Хиймэл дагуулын зураг
- ☒ Цэг
- ☒ Шугам
- ☒ Полигон
- ☒ Нурсан байшин
- ☒ Зэвсгийн нууяч
- ☒ Бохирдсон газар
- ☒ Нуур
- ☒ Усан сан
- ☒ Уул уурхай
- ☒ Бусад
- ☒ Дорноговь
- ☒ Зрдэнэт
- ☒ Налайх
- ☒ Сүхбаатар 1

Хайгуур

Дижитайз хийсэн цэг

Хатуу хучилттай зам

Үндсэн шороон зам

Шороон зам

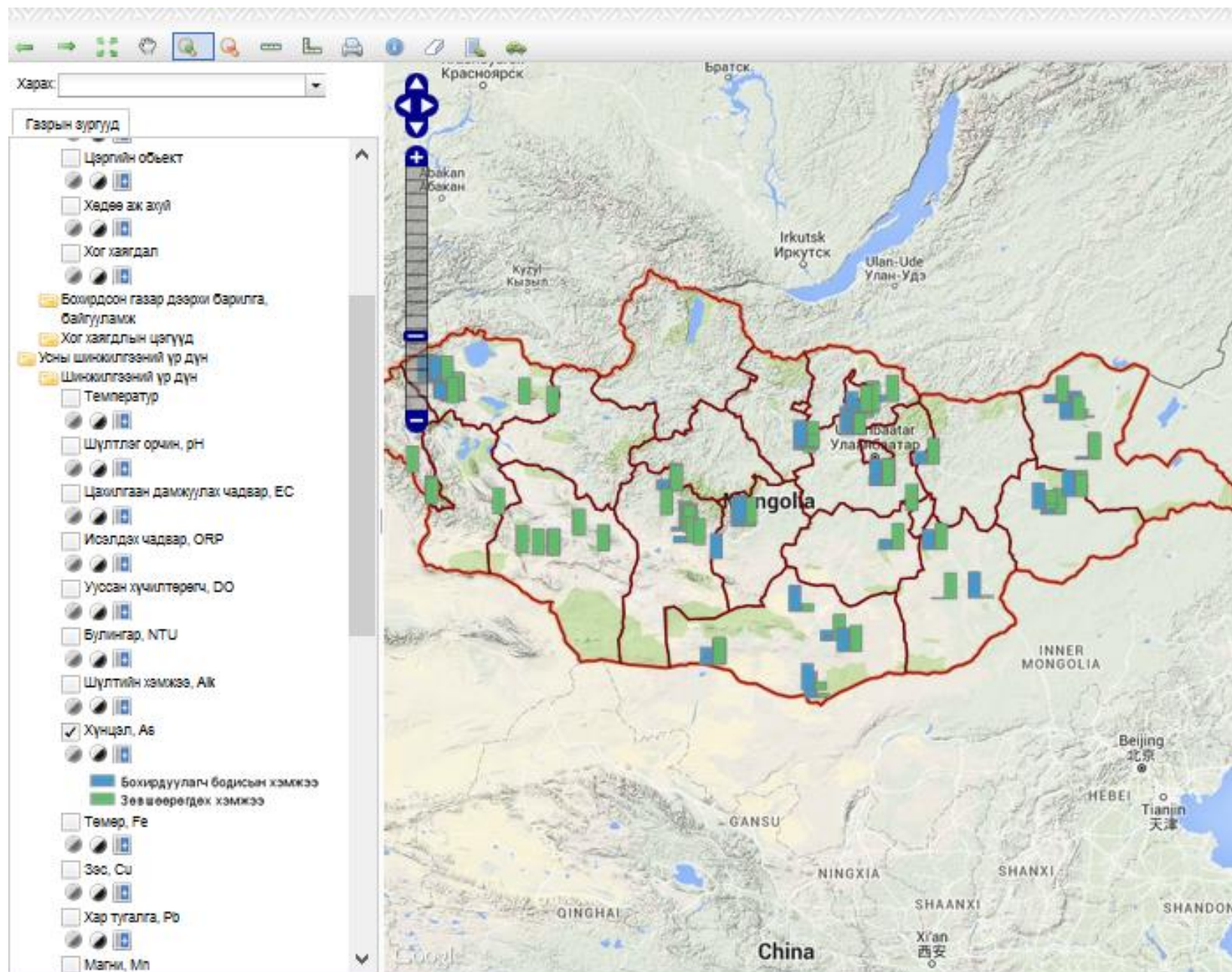
Төмөр зам

Бусад

Чойр - Цагаандэлгэр

Darkhan Rd

Мэдээг харах – графикаар

Мэдээ оруулах цонх

Гео-мэдээллийн сан

localhost/military/admin.php?menuitem=25&page=1&action=add

Гео-мэдээллийн сан Нүүр хуудас Хэрэглэгч Лавлах мэдээлэл Гарах

Судалгааны цэг буюу цэргийн баазын мэдээлэл бүртгэх хэсэг

Судалгааны цэг буюу цэргийн бааз:

200 тэмдэгтээс хэтэрч болохгүй.

Цэргийн баазын төрөл:

75 тэмдэгтээс хэтэрч болохгүй.

Аймгийн нэр:

Архангай

Сумын нэр:

Батцэнгэл

Газрын нэр:

150 тэмдэгтээс хэтэрч болохгүй.

Баг/хорооны нэр:

200 тэмдэгтээс хэтэрч болохгүй.

Цэргийн баазын товч тодорхойлолт:

255 тэмдэгтээс хэтэрч болохгүй.

Цэргийн баазын талбайн хэмжээ, м²:

10 тэмдэгтээс хэтэрч болохгүй. Аравтын оронгийн утга нь 2 тэмдэгт байна.

Одоогийн үйл ажиллагаа:

255 тэмдэгтээс хэтэрч болохгүй.

Цэргийн баазын төрөл:

150 тэмдэгтээс хэтэрч болохгүй.

Цэргийн зорилгоор ашиглаж эхэлсэн он:

Бүхэл тоо байна.

Цэргийн зорилгоор ашиглаж дууссан он:

Бүхэл тоо байна.

Судлаачдын нэрс:

75 тэмдэгтээс хэтэрч болохгүй.

Координатын проекцын нэр:

WGS 84

Жагсаалтаас аль нэгийг нь сонгоно.

Координат оруулах хэлбэр:

Цэгэн мэдээлэл DD форматаас

Өргөрөг:

Уртраг:

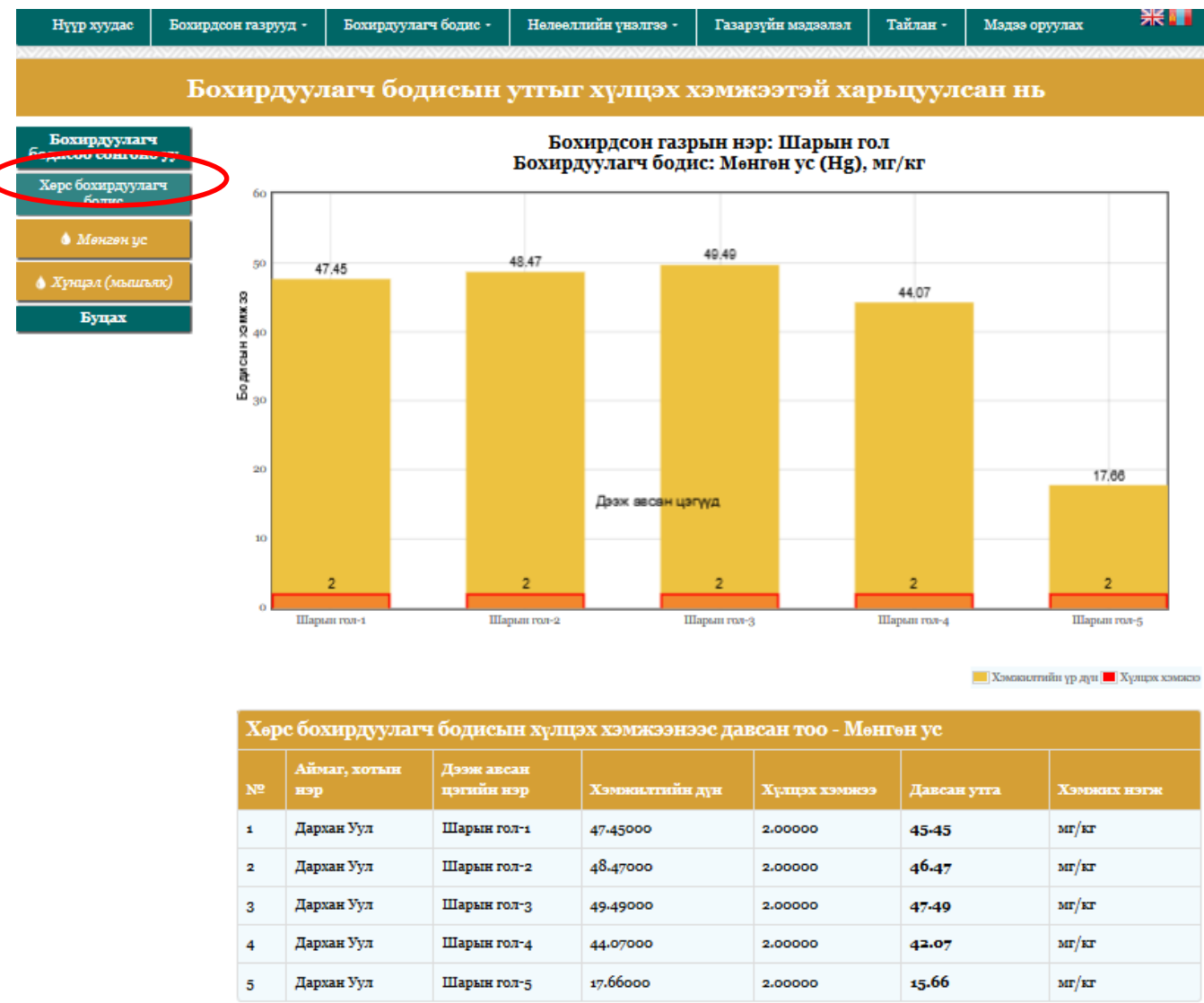
Газарзүйн мэдээллийг DD буюу Decimal Degree форматаар заавал оруулах ёстой.

Мэдээ хандалт, түгээлт, тайлан

- **Бодлого, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх, үнэлэх**
- **Тайлагнах; олон улсын болон үндэсний түвшинд. Олон улсад конвенциор хүлээсэн үүргээ биелүүлэх. Үндэсний түвшинд байгаль орчны төлөв байдлын тайлан 2 жилд 1 удаа, жил бүр үндэсний статистик тайлан, эмхэтгэл гаргадаг.**
- **Мэдээгээр хэрэглэгчдийг хангах. Үндсэн хуульд иргэд БО-ны талаархи мэдээлэл авах эрхтэй. БОХ тухай хуульд заасан дагуу мэдээллийн сан нээлттэй.**

Нүүр хуудас

Бохирдсон газрууд -

Бохирдуулагч бодис -

Нөлөөллийн үнэлгээ -

Газарзүйн мэдээлэл

Тайлан -

Мэдээ оруулах

Бохирдуулагч бодис хүлцэх хэмжээтэй харьцуулсан дүн мэдээ, аймаг бүрээр

Бохирдолтын төрлөө сонгоно уу:

Уул уурхайн олборлолт

Цэргийн анги

Хөдөө аж ахуй

Хог хаягдал

Аймагаа сонгоно уу

Баян Өлгий

Баянхонгор

Булган

Говь Алтай

Дархан Уул

Дорноговь

Дорнод

Дундговь

Өвөрхангай

Өмнөговь

Сүхбаатар

Сэлэнгэ

Төв

Увс

Улаанбаатар

Ховд

Хөвсгөл

Хэнтий

Аймаг/хотын нэр: Баян Өлгий

Хөрс бохирдуулагч бодисын хүлцэх хэмжээнээс давсан тоо

Зөс

Мөнгөн ус

Хар туталга

Хүнцэл (мышьяк)

Тохиолдлын тоо

Зөс

Мөнгөн ус

Хар туталга

Хүнцэл (мышьяк)

Хөрс бохирдуулагч бодисоо сонгоно уу

☒ Зөс

☒ Мөнгөн ус

☒ Хар туталга

☒ Хүнцэл (мышьяк)

Ус бохирдуулагч бодисоо сонгоно уу

☒ Сульфат

☒ Ууссан хүчилтөрөгч

☒ Цайр

Хөрс бохирдуулагч бодисын хүлцэх хэмжээнээс давсан газрууд болон нийт тохиолдлын тоо

№	Аймаг, хотын нэр	Бохирдсон газрын нэр	Бохирдуулагч бодисын нэр	Хүлцэх хэмжээнээс давсан тоо
1	Баян Өлгий	Улаан-Уул-ын орд, Ховд голын орд, Чигэртэйн нүүрс	Зөс	6
2	Баян Өлгий	Индэрт-ийн уурхай	Мөнгөн ус	8
3	Баян Өлгий	Улаан-Уул-ын орд, Чигэртэйн нүүрс	Хар туталга	3
4	Баян Өлгий	Индэрт-ийн уурхай, Улаан-Уул-ын орд, Ховд голын орд, Чигэртэйн нүүрс	Хүнцэл (мышьяк)	12

Байгаль орчны төлөв байдлын тайлан гаргахад

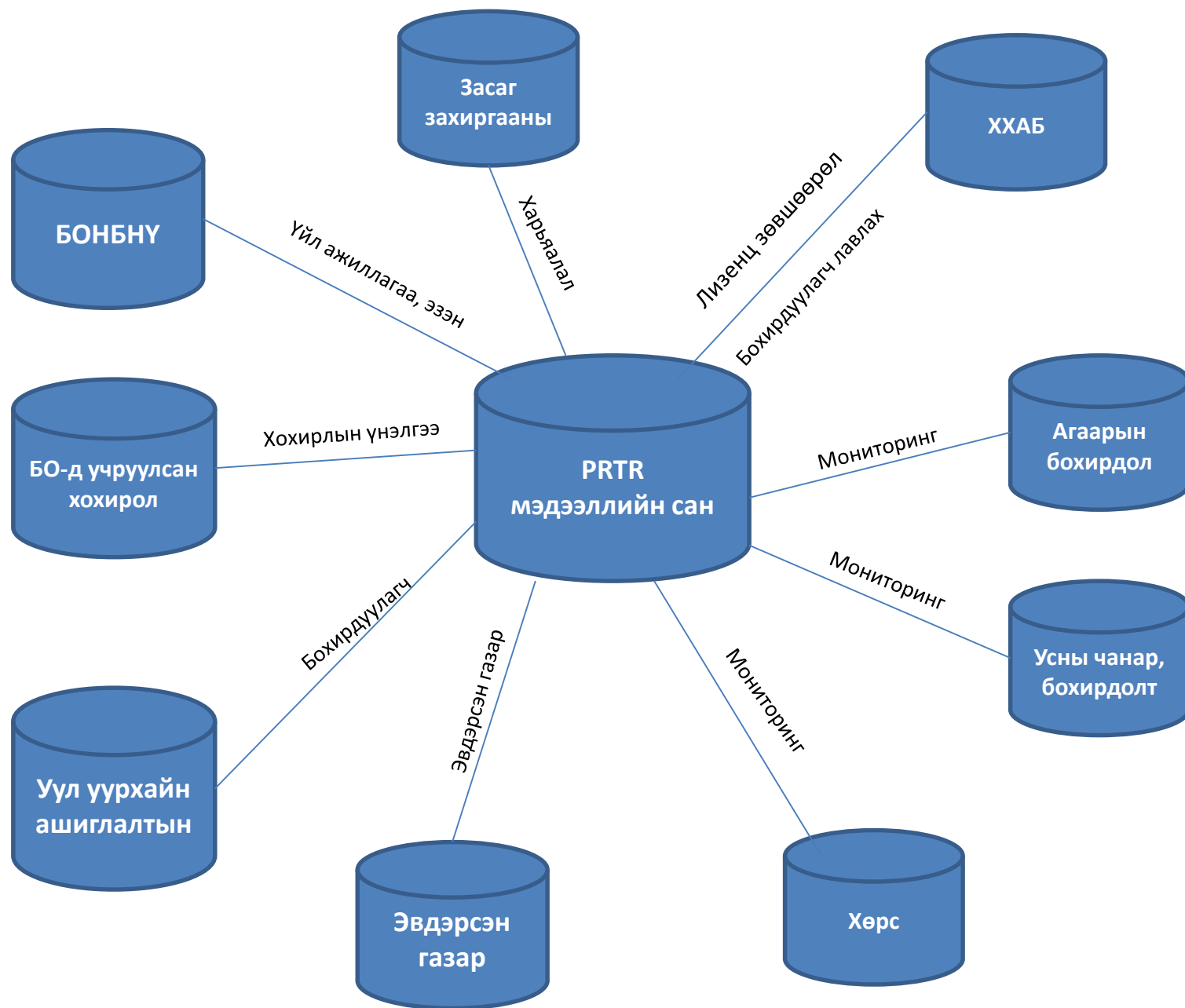
- Агаар дахь хүхэрлэг хий (SO₂), азотын давхар ислийн (NO₂) жилийн дундаж агууламж
- Агаар дахь PM 2,5, PM10 тоосонцрын жилийн дундаж агууламж
- Агаарын бохирдлын эх үүсвэрийн тоо

- Гадаргын усны чанарын үнэлгээ, чанарын индекс
- Биохимийн хэрэгцээт хүчилтөрөгч, аммонийн азот, усны цахилгаан дамжуулах чанарын жилийн дундаж агууламж
- Төв цэвэрлэх байгууламжийн хаягдал бохир ус цэвэршүүлсэн чадвар
- Хаягдал усан дахь жинлэгдэх бодисын агууламж

- Химийн бодисын тусгай зөвшөөрөл тоо
- Зөвшөөрөл авсан химийн хорт болон аюултай бодисын тоо хэмжээ, салбараар
- Химийн бодисын тооллогын дүн мэдээ

- Хог хаягдлын төвлөрсөн цэгийн тоо, талбай
- Хог хаягдлын хэмжээ, хог хаягдлын төрөл бүрээр
- Дахин боловсруулах боломжтой хог хаягдлын хэмжээ

PRTR холбогдох мэдээллийн сангууд

PRTR мэдээллийн сангийн агуулгыг тодорхойлох

- ☐ Хууль эрх зүй
- ☐ Стандартууд
- ☐ Арга зүй
- ☐ Бохирдуулагч(хуулийн этгээд)

- ☐ Хүлээн авагч объект(ус хөрс, агаар, хог хаягдлын цэг)
- ☐ Бохирдуулагч бодисын мониторинг(улсын сүлжээний, дотоодын.,)
- ☐ Тайлан

PRTR-г байгуулах ажлын хүрээнд хийгдэх ажлууд

- Холбогдох хууль эрх зүйн судалгаа хийх, PRTR -г хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай дүрэм, журмыг боловсруулж хэлэлцүүлэх
- Хамрагдах бодис, салбарыг тогтоох
- Системийн логик дизайн гаргах, хэлэлцүүлэх
- Физик дизайн гаргах
- Өгөгдлийн сан байгуулах
- Өгөгдлийн менежментийн (хайх, харуулах, эрэмблэх, өөрчлөх г.м) модуль хөгжүүлэх
- Мэдээ цуглуулах маягт боловсруулах, онлайн оруулах интерфэйсийг хөгжүүлэх
- Хэрэглэгчийн интерфэйс хөгжүүлэх
- Тайлангийн жагсаалт, загвар гаргах
- Мэдээ оруулах, системийг турших

**Амьсгалах агаар, уух ус, амьдрах орчноо цэвэр ариун
байлгахын төлөө хүн бүр хувь нэмрээ оруулья**

**АНХААРАЛ ТАВЬСАНД
БАЯРЛАЛАА**

